

Л. В. Рева-Лєвшакова,

д-р філол. наук, проф.,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4061-3226>;

Г. В. Сенник,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

старший викладач кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8524-4295>

ЛІНГВІСТИЧНИЙ ЕСТЕТИЗМ У НЕОРЕАЛІСТИЧНИЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Метою статті є аналіз лінгвістичного естетизму неореалістичних художніх творів початку ХХ століття. Акцентовано увагу на певних завданнях: визначити позиції неореалізму в українській літературі; довести правомірність розгляду лінгвістичного естетизму в неореалістичних творах; з'ясувати мовну специфіку неореалізму; виявити особливості неореалістичного естетизму в мові художнього тексту. Об'єктом дослідження обрано праці українських науковців і митців ХХ століття. Предмет дослідження полягає в з'ясуванні специфіки мовних й естетико-світоглядних підвалин неореалізму. Теоретико-методологічні засади дослідження ґрунтуються на деяких концепціях та ідеях вітчизняних учених-філологів О. Потебні, О. Білецького, Л. Булаховського, Д. Чижевського, І. Франка, Лесі Українки, М. Зерова, М. Кодака, В. Лесина

та О. Пулинця, В. Фашенка та ін. В роботі використано порівняльний, описовий, зіставний, структурний методи дослідження. Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше звернено увагу на лінгвістичний естетизм неореалістичних творів українських авторів на прикладах мовно-стильових концепцій відомих мовознавців, літературознавців і митців. В роботі запропоновано розгляд теоретичних розвідок і позицій відомих вітчизняних науковців про лінгвістичний естетизм у неореалістичній українській художній літературі початку XX століття. Спираючись на ці міркування можна звернутись до художнього слова в авторському тексті, яке являє унікальну красу й загадковість життя людини, руху в світі, авторського світорозуміння й світосприйняття через магію слова. Перспективи досліджень лінгвістичного естетизму неореалістичних художніх творів початку XX століття надають можливість розвинути наукових обривів й експериментальної свободи у розвідницькій творчості.

Ключові слова: лінгвістичний естетизм, неореалістична художність, мовні засоби, мовно-стильові концепції.

L. V. Reva-Lievshakova,

ScD in Philology, Professor,

Odesa I. I. Mechnikov National University,

Ukrainian Language and Foreigners' Language Training Department Professor

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4061-3226>;

H. V. Senyk,

Odesa I. I. Mechnikov National University,

Ukrainian Language and Foreigners' Language Training Department Senior Lekturer

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8524-4295>

LINGUISTIC AESTHETISM IN NEOREALIST UKRAINIAN FICTION OF THE BEGINNING OF THE XX CENTURY

The purpose of the article is to analyze the linguistic aestheticism of neorealist works of art of the beginning of the XX century. Attention is focused on certain tasks: to determine the positions of neorealism in Ukrainian literature; to prove the legality of consideration of linguistic aestheticism in neorealist works; find out the linguistic specificity of neorealism; to reveal the features of neorealist aestheticism in the language of the artistic text. The works of Ukrainian artists and scientists of the XX century were chosen as the object of research. The subject of the study is to find out the specifics of the linguistic and aesthetic-worldview foundations of neorealism. The theoretical and methodological principles of the research are based on some concepts and ideas of domestic philologist scientists O. Potebny, O. Biletskyi, L. Bulakhovskiy, D. Chyzhevskiy, I. Franko, Lesya Ukrainka, M. Zerov, M. Kodak, V. Lesyn and O. Pulynets, V. Fashchenko and others. The work uses comparative, descriptive, comparative, and structural research methods. The scientific novelty of the work lies in the fact that, for the first time, attention is drawn to the linguistic aestheticism of neorealist works

of Ukrainian authors using the examples of linguistic and stylistic concepts of well-known linguists, literary critics, and artists. The paper offers a review of theoretical explorations and positions of well-known domestic scientists on linguistic aestheticism in neorealist Ukrainian fiction of the beginning of the XX century. Based on these considerations, one can turn to the artistic word in the author's text, which reveals the unique beauty and mystery of human life, movement in the world, the author's worldview and worldview through the magic of words. The prospects of researching the linguistic aestheticism of neorealist works of art of the beginning of the XX century provide an opportunity for the development of scientific horizons and experimental freedom in investigative creativity.

Key words: linguistic aestheticism, neorealist art, linguistic means, linguistic and stylistic concepts.

Дослідження лінгвістичного естетизму неореалістичних українських творів початку ХХ ст. являє широке розвідницьке поле. Традиційно ми відокремлюємо лінгвістику, як науку про мову, від естетизму, як філософського поняття. Окремим світом також постає неореалізм, як система естетичних поглядів. Однак, усі термінологічні категорії поєднує практика, а саме: художня творчість. Вже не викликає сумнівів наявність неореалістичної художності, яка має певні естетичні чуттєвість й образність, котрі розкриваються мовними виразами, реченнями, будують уяву й створюють магичні світи — «слово» й «текст». Свобода нинішнього часу надає перспективу різноманітних розвідок без кордонів. Ми довго чекали на таку можливість. На наш погляд, настав час й для відкриття лінгвістичного естетизму художніх творів, зокрема неореалістичних. У цьому убачаємо *актуальність* пропонованої наукової проблематики.

У наукових теоріях минулого ХХ століття відокремлювались філософські, естетичні, художні категорії. Це було принциповим для догматичного часу, з яким ми міцно пов'язані й досі. Розглядати окремих орган розрізнено від організму — постулат того періоду. Знаємо й інші часи — античні — коли естетика, художність мали одне філософське поле любові до мудрості. Світ зберіг скарб античної думки й час від часу до нього звертається. Залежність одного від іншого, проміжного від попереднього й наступного — базові аксіоми могутньої думки античних мислителів. Їхніми послідовниками почасти стали англо-американські неореалісти, зокрема Дж. Е. Мур, Б. Рассел, А. Н. Уайтхед, котрі не знали обмежень в уяві про світ, поєднуючи науку, творчість, філософію, естетику тощо. Так А. Н. Уайтхед у своїх працях «Пригоди ідей» («Adventures of ideas», 1933) [15], «Способи мислення» («Modes of Thought», 1938) [16] звертався до лінгвістичної складової творчості. Його «мовні» аспекти дослідження пов'язані цілком із процесом естетичної уяви. Мову А. Н. Уайтхед називав інструментом митця, а в створенні мовних аспектів убачав процес реконструювання творчих можливостей поєднаних з розумовою перспективою й людським досвідом відображення життєвих фактів.

З поняттям лінгвістичного естетизму, на нашу думку, пов'язана неолінгвістика — напрям, який трактував мову з філософських позицій і естетизму. Відомо, що

неолінгвістика виникла в 20-х рр. 20 ст. в Італії. Неолінгвістичні принципи ґрунтуються на ідеях О. фон Гумбольдта, Б. Кроче. У праці «Естетика як наука вираження і як загальна лінгвістика» («L'Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale», 1902) [14] Б. Кроче описав чотири етапи процесу творчості: враження (*impressione*, надихання), вираження (*espressione*, задум), естетична насолода (*piacere estetico*) і «переклад» (*traduzione*, виконання) на мову. Услід за О. фон Гумбольдтом і Б. Кроче неолінгвісти розглядають мову як духовну діяльність і художню творчість, уважаючи її продуктом естетичної творчості митця.

Німецький науковець і філософ Ю. Габермас, праці якого стали відомими українським дослідникам наприкінці ХХ століття, зокрема в галузі лінгвістики, розширив науковий дискурс новими поглядами на формування і функціонування нового світобачення через мовний аспект слововираження. Ю. Габермас стимулював нові теоретичні моделі комунікативної раціональності, широко залучивши до своїх проєктів аналітичну теорію Л. Вітгенштейна, концепції К. Поппера, знання й переконання Ж. Ф. Ліотара. Згадувані концепції наближають до розуміння лінгвістичного естетизму.

У вітчизняній науці питання естетизму в мові розглядається здебільшого з позицій стилістики. В українському літературознавстві широко розвинена ідея стильових визначень. Наприклад, Д. Чижевський уважав, що стильове прочитання художнього твору — це найближчий шлях до розуміння його естетичної вартості. Поодинокі дослідження мовного естетизму засвідчені в працях С. Єрмоленка («Мовно-естетичні знаки української культури», 2009), Я. Гарасим («Національна самобутність естетики українського пісенного фольклору», 2010), Т. Беценко («Естетика мови українських народних дум», 2019) та ін. Здається, що до цього питання автори звертаються вкрай обережно, хоча, на нашу думку, дослідження такого вектору мають надзвичайні перспективи. На підтвердження останнього згадаємо праці про елементи естетики й естетизму в мові, зокрема мові художнього твору, відомих вітчизняних мовознавців ХІХ-ХХ століть: О. Потебні («Естетика і поетика слова», «Думка й мова») [9 ; 10], О. Білецького («В майстерні художника слова», 1923), Л. Булаховського («Виникнення і розвиток літературних мов») [1], Д. Чижевського («Філософські твори») [13] І. Іваньо («Естетична концепція і літературна творчість Феофана Прокоповича») [8] та ін.

Плануючи взяти участь із заявленою темою в роботі Восьмих міжнародних наукових читань пам'яті члена-кореспондента НАН України Юрія Олександровича Карпенка, які відбудуться 26–27 вересня 2024 року на філологічному факультеті Одеського національного університету імені І. І. Мечникова й віддаючи повагу відомому одеському вченому, звертаємо увагу, що в ономастичних дослідженнях Ю. О. Карпенка нами убаचाється естетична складова. Передусім це пояснюється захопленням і цікавістю науковця до етимології власних імен (онімів) об'єктів. Без наукового захоплення разом з естетичною насолодою не можна було б створити такі праці як «Типологія поетичної онімії: (М. Бажан, Б. Пастернак, П. Тичина)», «Питання типології літературної ономастики», «Українська гіпотеза», «В полоні потебнянських філологічних ідей» й багато інших, які належать Ю. Карпенку. В останні часи

ономастика зазнає своє нове відродження. Набирають обертів нові розвідки з гносеологічної ономастики, літературно-художньої ономастики, естетичної ономастики.

Однак, варто визнати, що бракує праць дослідження заявленої теми, тому *метою* роботи є спроба аналізу лінгвістичного естетизму художніх творів, зокрема неореалістичних. Ця робота передбачає розв'язання певних *завдань*: визначити позиції неореалізму в українській літературі; довести правомірність розгляду лінгвістичного естетизму в неореалістичних творах; з'ясувати мовну специфіку неореалізму; виявити особливості неореалістичного естетизму в мові художнього тексту. *Об'єктом дослідження* обрано праці українських науковців і митців ХХ століття. *Предмет дослідження* полягає в з'ясуванні специфіки мовних й естетико-світоглядних засад неореалізму. *Теоретико-методологічні засади* дослідження ґрунтуються на деяких концепціях та ідеях вітчизняних учених-філологів О. Потебні, О. Білецького, Л. Булаховського, Д. Чижевського, І. Франка, Лесі Українки, М. Зерова, М. Кодака, В. Лесина і О. Пулинця, В. Фашенка. В роботі використано порівняльний, описовий, зіставний, структурний *методи дослідження*. *Наукова новизна* роботи полягає в тому, що вперше звернено увагу на лінгвістичний естетизм неореалістичних творів українських авторів на прикладах мовно-стильових концепцій відомих мовознавців, літературознавців і митців. Подальше розвинення цієї теми являє її *теоретичну цінність*, а *практична цінність* убачається в тому, що матеріал можна використовувати в процесі читання курсів з історії української літератури, естетики, історії світової культури або спецсеминару з лінгвістичної естетики художніх творів окремих митців певної доби.

Дискусії про новий реалізм в українській художній творчості в період першої третини ХХ століття спирались на погляди, які висловлював у своїй програмі реалістичної творчості в середині 90-х років ХІХ століття І. Франко, а потім у власних наполегливих шуканнях нових форм мистецтва і творчих можливостей у літературі розробляла Леся Українка. На новий ступінь розвитку реалізму та нові риси української художності, порівняно з прозою свого покоління, І. Франко вказав у розвідці «З останніх десятиліть ХІХ в.» (1901): «... новіша белетристика робить зовсім інше враження. Зверхніх подій в її зміст входить дуже мало, описів ще менше; факти, що творять її головну тему, звичайно, внутрішні, душевні конфлікти та катастрофи. <...> Нова белетристика — незвичайно тонка філігранова робота <...> Вона ненавидить усяку шаблонність, ненавидить абстракти, довгі періоди і зложені речення. Натомість вона любить в сміливих і незвичайних порівняннях, в уриваних реченнях, у півслівцях і тонких натяках» [12, с. 525–526]. Передусім це висловлення стосувалось творчості О. Кобилянської, А. Крушельницького, В. Стефаника, Лесі Українки, М. Яцківа.

Поступ нової художності в українській літературі помітила Леся Українка і визначила в працях «[Лист до товаришів]», «Замітки з приводу статті “Політика і етика”», “La voix d’une prisonnière russe” («Голос однієї російської ув'язненої») та ін. В оглядових статтях про українську літературу письменниця коротко спинилася на спадщині буковинських митців, у яких помітила силу іншого реалізму, який єднається з романтичним поривом у мрію.

Сучасник згаданих митців М. Зеров у пошуках художньої своєрідності української літератури початку ХХ століття звернув увагу на галицьких прозаїків, у літературному доробку яких він помітив «риси і смуги впливів тяжчі, аніж у літературному набуткові Коцюбинського, такого витонченого і <...> податливого на чужі засоби мистецького виображення» [4, с. 401]. Обмислюючи художній естетизм галичан, М. Зеров писав: «... вони мимоволі звертають увагу своєю мистецькою міццю, своєю великою природною обдарованістю, і місце займають осібно, осторонь від усіх інших: вони досить далекі від Франкового протоколярного реалізму, від Бурдуляка з його простодушністю та гуманізмом, від модерністів, як Яцків та А. Крушельницький» [4, с. 401]. У своїх роздумах М. Зеров спирався насамперед на характеристику М. Грушевського, який спостерігав дві манери у Марка Черемшини: першу він назвав об'єктивно-реалістичною, в якій знайшов багато спільного із В. Стефаником, другу — пов'язану з модерністичними тенденціями. Усіх трьох — В. Стефаніка, Леся Мартовича й Марка Черемшину — М. Зеров називав школою за однаковість походження й художньо-естетичну манеру. Розглядаючи творчість галицької школи, М. Зеров звернув увагу на критичні роздуми їхнього «товариша-однолітка» А. Музички, який не вдаючись у подробиці стильового оформлення, зазначав, що його сучасники-митці «не забігають у чисту естетику, не дають байок та видумок». Наполягаючи на перевазі соціальної суті творів, М. Зеров визнавав його найґрунтовнішим вислідом у стилістичному аналізі. Підтримані ним і висновки А. Музички про одну соціальну суть, «один круг керуючих ідей», за очевидної розбіжності стилів. М. Зеров також розвиває думки М. Грушевського та М. Рудницького, які в характеристиці стилю Леся Мартовича підкреслювали простоту сюжету, буденність ситуацій, непомітну простоту художніх засобів, тенденційну невимушеність, повну внутрішню свободу. Сам автор вказує на відсутність ефектів, сувору реальність викладу, а поряд із цим особливу мовну техніку. Своєрідність художнього слова автор поширює на всю групу галицьких митців, але водночас помічає розбіжності, які формують нові риси індивідуальної манери слововиразу: у Леся Мартовича — спостережливість публіциста й політика, у В. Стефаніка — прихований ліризм, боління авторове життєвою трагедією героїв; у раннього Марка Черемшини — мовний ліризм з темним колоритом суворості «голизни життя» [4, с. 417].

Відомо, що неореалізм набуває поширення в працях українських дослідників у 20-ті роки минулого століття: В. Коряка, М. Доленга, О. Дорошкевича. У своїх дослідженнях художньої творчості початку ХХ століття М. Доленго спирався на мовний матеріал. Мову він поділяв на організовану й неорганізовану. Визнаючи умовність такого поділу, дослідник намагався пояснити правомірність своїх думок, зазначаючи, що кожне слово «оточується у безперестанному житку простою атмосферою постійних асоціацій з різними моментами», а також має своє мімічне значення. Він вважав, що саме система мови визначає сюжет і настрої твору, зміна яких залежить від переходу автора до іншої системи мови. Процес художньої творчості для нього становить позасвідому сферу, де визначальну роль відіграють світогляд, містичність

світосприйняття, мітологічний засіб художнього думання. М. Доленго зазначав, що названі компоненти незалежні від свідомих переконань автора, а тому становлять один із парадоксів надбудови. Однак іншої позиції він дотримувався щодо мітологічного засобу думання. Підтримуючи аристотелівське вживання цього поняття (у розумінні вибірковості «перевпорядкування одиниць, які формують логос» [3, с. 53], він вважав, що старий мітологічний засіб оживляв мову, а новий — перейнятий ритуальністю. В основу своїх спостережень дослідник закладав мовний аспект літератури: «Мова літературна, *raison d'être* якої і мета існування полягають у тому, щоби розвинути й організувати те, що дає в зародку звичайна мова, — утворює з зазначених двох тенденцій щоденної мови дві великі системи літературного вислову» [2, с. 14]. Спостереження М. Доленга засновані на аспекті лінгвістичної домінанти. У мові він убачав основу всього твору: сюжету, композиції, ідеї, змісту, форми, психології, навіть стилю. Неординарний погляд він висловлює про «матеріал слова у творі»: «... як у техніці той чи інший матеріал — залізо, фарфор — визначає сам собою й свій зміст (ту чи іншу роль у задоволенні людських потреб) і форму (того задоволення), — так і з вербальним матеріалом» [2, с. 15]. У своїх спостереженнях автор часто спирався на думки О. Білецького.

Хоча термінологічного визначення українські автори не запропонували, однак, помічали неоднорідність нових мовних форм у художній творчості сучасників, також намагались зрозуміти їх естетичну складову, узагальнити суть і специфіку мовного вираження. Чи не першу спробу термінологічного визначення неореалізму запропонували вітчизняні автори «Словника літературознавчих термінів» (1971) В. Лесин і О. Пулинець. У другій редакції цього видання до характерних ознак неореалізму ними віднесено мовну опоетизацію факту, модерністські мовні новації [7, с. 274].

Наш вчитель, відомий науковець одеської школи В. Фащенко вказував на неореалізм у творах цілої плеяди українських митців ХХ ст.: В. Стефаніка, В. Винниченка, Б. Лепкого, В. Підмогильного, Г. Косинки, М. Куліша, Є. Плужника, Т. Осьмачки, І. Багряного, В. Барки, П. Загребельного, Г. Тютюнника, В. Дрозда, І. Драча, Р. Іванчука, Валерія Шевчука, О. Гончара і П. Загребельного. У своїй «Програмі з історії української літератури ХХ століття» (1998) [11] В. Фащенко виразив своє розуміння неореалізму, помічаючи мовно-стильове розмаїття митців, котрі тяжіли до поетичної символіки, елементів імпресіонізму та експресіонізму. Він визначав, що в неореалістичних творах виражаються «вольові зусилля індивіда, його пізнавальні змоги досягнути складні взаємозалежності між соціальним середовищем і психологічно-моральними спроможностями особистості» [11, с. 4]. В. Фащенко вважав, що неореалістичний мовний естетизм виявляється в аналітичній прозі та драмі, а також у ліро-епічних поемах. До визначальних рис українського неореалізму він відносив самотність забарвлення, узагальнення типового, збагаченість «новим баченням світу, передусім ірраціонального, часто незбагненого й фатального» [11, с. 4].

Дослідник неореалістичної творчості у І. Франка М. Кодак запропонував новий погляд на неореалізм як систему мовно-стильових естетичних особливостей,

своєрідну модель художнього слова, в якій убачав певний ряд системно-структурних утворень. М. Кодак писав: «Системність <...> виражається у тому, що підсистеми, які входять в систему, охоплюють художнє явище як цілісність в розрізі певного аспекту — ідейно-емоційного, часо-просторового тощо; так само й система, інтегруючи всю сукупність підсистем, дає змогу розглядати твір як нерозривну єдність, результат внутрішньо складної, багаторівневої системно-образної думки» [5, с. 9–10]. М. Кодак висловлював думку про не тільки більш раннє формулювання І. Франком перспектив неореалізму, а й письменникові спроби художньої реалізації нових естетичних позицій. Визнаючи свої судження апріорними, вчений усе ж наголошував, що «Зів'яле листя» можна трактувати як неореалістичний твір. Цей висновок «постулюється дедуктивно», на тій підставі, що ліричну драму створено після «авторської маніфестації» нового реалізму, з чого М. Кодак робить висновок про гетерогенізуючий тип мовного естетизму автора.

Незважаючи на полемічність питань, як про лінгвістичний естетизм, так і про суть неореалістичної творчості, автори час від часу звертаються до цього цікавого дослідницького матеріалу. На наш погляд, перспективи цих досліджень надають можливість розвинення наукових обрїїв й експериментальної свободи у розвідницькій творчості. В роботі ми запропонували лише невелику частку тих роздумів про лінгвістичний естетизм у неореалістичній українській художній літературі початку ХХ століття на матеріалі наукових розвідок й теоретичних позицій відомих вітчизняних науковців. Спираючись на ці міркування можна звернутись до художнього слова в авторському тексті, яке явить унікальну красу й загадковість життя людини, руху в світі, авторського світорозуміння й світосприйняття через магію слова.

Література

1. *Булаховський Л. А.* Вибрані праці: в 5 т. Київ : Наук. думка, 1975 — 1983.
2. *Доленго М.* Критичні етуди. Харків : Друкарня Державного Видавництва України, 1925. 73 с.
3. *Доленго М.* Наші літературні здобутки. *Нова громада.* 1925. № 1. С. 12–16.
4. *Зеров М.* Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : Лекції, нариси, статті. Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2007. 568 с.
5. *Кодак М. П.* Авторська свідомість і класична поетика. Київ: Поліграфічний центр «Фоліант», 2006. 336 с.
6. *Кодак М. П.* Поетика як система. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2010. 176 с.
7. *Лесин В. М., Пулинець О. С.* Короткий словник літературознавчих термінів. Київ: Видавництво «Радянська школа», 1961. 370 с.
8. Літературна спадщина Київської Русі і українська література 16–18 ст. Київ: Наукова думка, 1981. 600 с.
9. *Потебня О. О.* Думка й мова. Львів: Літопис, 1996. 633 с.
10. *Потебня О. О.* Естетика і поетика слова. Київ: Мистецтво, 1985. 301 с.

11. *Фашченко В. В.* Історія української літератури ХХ віку : [програма]. Одеса, 1998. 29 с.
12. *Франко І. Я.* З останніх десятиліть ХІХ в. // Франко І. Я. Збір. творів : у 50 т. Київ: Наукова думка, 1984. Т. 41 : Літературно-критичні праці (1890 — 1910). С. 471–529.
13. *Чижевський Д. І.* Філософські твори: У 4 т. Київ: Смолоскип, 2005.
14. *Croce B.* Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale: I. Teoria. II. Storia. R. Sandron, 1902. 550 p. URL: https://books.google.de/books/about/Estetica_come_scienza_dell_espressione_e.html?id=K9M-AAAAYAAJ&redir_esc=y
15. *Whitehead A. N.* Adventures of Ideas. Cambridge Univ. Press, 1964. 392 p. URL: https://openlibrary.org/books/OL14209303M/Adventures_of_ideas
16. *Whitehead A. N.* Modes of Thought. Simon and Schuster, 1938. 241 p. URL: https://books.google.de/books/about/Modes_of_Thought.html?id=n8BeCvuJ734C&redir_esc=y

References

1. Bulakhovskiy, L. A. (1975–1983,) *Vybrani pratsi [Selected works]*: in 5 volumes. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
2. Dolenho, M. (1925), *Krytychni etudy [Critical sketches]*. Kharkiv: Drukarnia Derzhavnoho Vydavnytstva Ukrainy. [in Ukrainian].
3. Dolenho, M.(1925), *ashi literaturni zdobutky [Our literary achievements]*, *Nova hromada [New community]*, (1), pp. 12–16. [in Ukrainian].
4. Zerov, M. (2007), *Ukrainske pysmenstvo 19 st. Vid Kulisha do Vynnychenka : Lektsii, narysy, statii. [Ukrainian literature of the 19th century. From Kulish to Vinnichenko: Lectures, essays, articles]*. Drohobych : Vydavnycha firma «Vidrodzhennia». [in Ukrainian].
5. Kodak, M. P. (2006), *Avtorska svidomist i klasychna poetyka [Author's consciousness and classical poetics]*. Kyiv: Polihrafichnyi tsentr «Foliant». [in Ukrainian].
6. Kodak, M. P. (2010), *Poetyka yak systema [Poetics as a system]*. Lutsk : PVD «Tverdnyia». [in Ukrainian].
7. Lesyn, V. M., Pulynets, O. S. (1961), *Korotkyi slovnyk literaturoznavchykh terminiv [Short dictionary of literary terms]*. Kyiv : Vydavnytstvo «Radianska shkola». [in Ukrainian].
8. *Literaturna spadshchyna Kyivskoi Rusi i ukrainska literatura 16–18 st. [Literary heritage of Kyivan Rus and Ukrainian literature of the 16–18 centuries]*. Kyiv : Naukova dumka, 1981. [in Ukrainian].
9. Potebnia, O. O. (1996), *Dumka y mova [Thought and language]*. Lviv: Litopys. [in Ukrainian].
10. Potebnia, O. O. (1985), *Estetyka i poetyka slova [Aesthetics and poetics of the word]*. Kyiv: Mystetstvo. [in Ukrainian].
11. Fashchenko, V. V. (1998), *Istoriia ukrainskoi literatury 20 viku : prohrama [History of Ukrainian literature of the 20th century: program]*. Odessa. [in Ukrainian].

12. Franko, I. Ya. (1984), Z ostannikh desiatylyt 19 v. [From the last decades of the 19th century], Zibr. works: in 50 volumes. *Literaturno-krytychni pratsi (1890 — 1910) [Literary and critical works (1890–1910)]*. Kyiv: Naukova dumka, 1984, Vol. 41, pp. 471–529. [in Ukrainian].
13. Chyzhevskiy, D. I. (2005), *Filosofski tvory [Philosophical works]*: In 4 volumes. Kyiv: Smoloskyp. [in Ukrainian].
14. Croce, B.(1902), *Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale: I. Teoria. II. Storia. R. Sandron*. URL: https://books.google.de/books/about/Estetica_come_scienza_dell_espressione_e.html?id=K9M-AAAAYAAJ&redir_esc=y [in English].
15. Whitehead, A. N. (1964), *Adventures of Ideas*. Cambridge Univ. Press. URL: https://openlibrary.org/books/OL14209303M/Adventures_of_ideas [in English].
16. Whitehead, A. N. (1938), *Modes of Thought*. Simon and Schuster. URL: https://books.google.de/books/about/Modes_of_Thought.html?id=n8BeCvuJ734C&redir_esc=y [in English].

* * *